

POSTANOWIENIE

9 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz

na posiedzeniu niejawnym 9 kwietnia 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa A.W.
przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Zakładu Karnego w [...] o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej A.W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 5 grudnia 2023 r., V ACa 594/23,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,
- 2) nie obciąża skarżącego kosztami postępowania kasacyjnego,
- 3) przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Gdańsku na rzecz radcy prawnego J.F. kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł podwyższoną o kwotę podatku od towarów i usług tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

[M.O.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 5 grudnia 2023 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku w sprawie z powództwa A.W. przeciwko Skarbowi Państwa – Dyrektorowi Zakładu Karnego w [...] o zapłatę, na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z 11 stycznia 2023 r., I C 597/22, oddalił apelację.

Powód wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu II instancji, zaskarżając ten wyrok w całości oraz wnosząc o uchylenie i zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 100 000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia złożenia pozwu do dnia zapłaty, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku. Pełnomocnik powoda wniósł ponadto o zasądzenie od Skarbu Państwa na swoją rzecz kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, w wysokości sześciokrotności stawki minimalnej, oświadczając, że koszty te nie zostały uiszczone w całości ani w części.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał, że:

- 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne dotyczące art. 110a § 1 i k.k.w. związane z tym, czy przepis ten ma charakter gwarancyjny i nie ma możliwości ingerowania w jego treść na podstawie wewnętrznych aktów prawnych wydawanych przez dyrektorów zakładów karnych, czy też istnieje możliwość takiej ingerencji ze względu na zasady porządku i bezpieczeństwa obowiązujące w zakładzie karnym;
- 2) w sprawie występuje istotne zagadnienia prawne związane z relacją, jaka zachodzi pomiędzy art. 110a § 4 k.k.w. a art. 110a § 1 k.k.w.;
- 3) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne związane z tym, czy wodoszczelny zegarek może stanowić przedmiot zagrożenia dla porządku lub bezpieczeństwa w zakładzie karnym;
- 4) w sprawie ma zachodzić potrzeba wykładni art. 110a § 1 i 4 k.k.w. jako przepisów mających budzić poważne wątpliwości;
- 5) skarga kasacyjna ma być oczywiście uzasadniona.

Pozwany Skarb Państwa, zastępowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej, złożył odpowiedź na skargę kasacyjną powoda, wnosząc odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania kasacyjnego,

w tym na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna powoda nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, a zarazem kwalifikowanym pismem procesowym o ściśle określonej przez ustawę treści. Sąd Najwyższy, rozpoznając ten nadzwyczajny środek zaskarżenia, nie jest trzecią instancją sądową, lecz działa w interesie publicznym (postanowienie SN z 27 stycznia 2009 r., V CSK 358/08), na rzecz państwa jako dobra wspólnego (postanowienie SN z 11 lutego 2009 r., V CSK 388/08), jakkolwiek oczywiście nie oznacza to braku indywidualnego interesu skarżącego w rozpoznaniu nadzwyczajnego środka zaskarżenia, a w konsekwencji także weryfikacji tego interesu (gravamen). Jednak przede wszystkim skarga kasacyjna ma służyć ochronie prawidłowego wykonywania prawa oraz jego jednolitej wykładni. Interes prywatny uwzględnia zaś tylko na tyle, na ile może się on stać podłożem zaspokojenia interesu ogólnego (zob. aktualne wciąż uwagi w postanowieniu SN z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99).

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy przewidziana w art. 398⁹ k.p.c. instytucja tzw. przedsądu, w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej (postanowienie SN z 12 marca 2024 r., I CSK 254/23).

Na etapie przedsądu Sąd Najwyższy ocenia wyłącznie wnioski o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz jego uzasadnienie. Wniosek ten stanowi element konstrukcyjny skargi odrębny od podstaw skargi i ich uzasadnienia, które są oceniane dopiero, gdy skarga kasacyjna zostanie przyjęta do rozpoznania.

Dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. konieczne jest zawarcie w skardze kasacyjnej odrębnego wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania,

zawierającego profesjonalny wywód prawny nawiązujący do wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. przesłanek przysądu ze wskazaniem, które z nich występują w sprawie i z uzasadnieniem stanowiska skarżącego (postanowienie SN z 17 czerwca 2021 r., IV CSK 1/21).

Istota problemów prawnych wskazanych przez skarżącego w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania sprowadza się do kwestii możliwości dokonania przez sąd cywilny w sprawie o ochronę dóbr osobistych oceny prawnej określonych działań dyrektora zakładu karnego przez pryzmat przesłanki bezprawności. Problem ten został już jednak rozstrzygnięty w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W wyroku z 22 lutego 2012 r., IV CSK 276/11, Sąd Najwyższy wskazał, że sąd cywilny w procesie o naruszenie dóbr osobistych skazanego nie jest władny oceniać, czy dyrektor zakładu karnego, odmawiając przyznania skazanemu określonego w przepisach k.k.w. uprawnienia, działał zgodnie z prawem czy bezprawnie. Do oceny tej uprawniony jest sędzia lub sąd penitencjarny w sytuacji odwołania się skazanego od decyzji dyrektora lub podjęcia działania z urzędu. Dopuszczenie badania tych kwestii przez sąd cywilny w sprawie o naruszenie dóbr osobistych skazanego oznaczałoby nie tylko dopuszczenie dwutorowości postępowania sądowego w zakresie nadzoru nad wykonywaniem kary pozbawienia wolności, lecz także w konsekwencji prowadziłoby do faktycznego pozbawienia znaczenia przyjętego przez ustawodawcę trybu postępowania i oddziaływania sędziego i sądu penitencjarnego na skazanego osadzonego w zakładzie karnym. Gdyby bowiem skazany, pozbawiony przez dyrektora zakładu karnego pewnych uprawnień przewidzianych w k.k.w. mógł - bez zaskarżenia takiej decyzji w trybie przewidzianym w tym kodeksie - skutecznie dochodzić ochrony bezpośrednio przed sądem cywilnym w procesie o naruszenie dóbr osobistych, to przewidziany i uregulowany w k.k.w. tryb postępowania penitencjarnego nie tylko nie mógłby spełniać funkcji zakładanych przez ustawodawcę, lecz w istocie straciłby rację bytu. Jeżeli zatem skazany został pozbawiony decyzją dyrektora zakładu karnego jednego z uprawnień przewidzianych w przepisach k.k.w. i nie odwołał się od tej decyzji w trybie określonym w tych przepisach, to w procesie o naruszenie dóbr osobistych wytoczonym z powodu pozbawienia go tego uprawnienia należy przyjąć brak

bezprawności działania pozwanego, chyba że niewniesienie odwołania przez skazanego wynikało z uzasadnionej obawy przed represjami. W niniejszej sprawie powód nie wykazał, aby organ właściwy według przepisów k.k.w. stwierdził bezprawność działania dyrektora zakładu karnego.

Sąd Najwyższy wskazuje dalej, że w sposób niezgodny z wymogami wynikającymi z orzecznictwa SN zostało sformułowane uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w zakresie, w jakim skarżący powołuje się na potrzebę wykładni art. 110a § 1 i 4 k.k.w. jako przepisów budzących poważne wątpliwości. Powód nie przedstawił bowiem argumentacji, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter oraz, że nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa (zob. postanowienie SN z 28 listopada 2023 r., I CSK 4931/22).

Ponadto powód nie wykazał, że wniesiona przez niego skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Na tle tej przesłanki w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że nie każde naruszenie prawa, nawet oczywiste, przesądza o zasadności skargi kasacyjnej (zob. postanowienia SN: z 15 lutego 2007 r., V CSK 485/06; z 3 marca 2020 r., V CSK 75/19). Sam zarzut naruszenia, nawet oczywistego, określonego przepisu prawa nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, bowiem mimo takiego naruszenia prawa, orzeczenie może być prawidłowe (postanowienia SN: z 10 stycznia 2003 r. V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49; z 6 listopada 2020 r., III CSK 110/20). Przesłanka „oczywistej zasadności skargi kasacyjnej” nie odpowiada bowiem w pełni przesłance „oczywistego naruszenia prawa” przez wydanie zaskarżonego orzeczenia (postanowienie SN z 20 lutego 2008 r., V CSK 512/07). Na gruncie przedmiotowej przesłanki chodzi o szczególne, kwalifikowane, wręcz rażące wypadki naruszenia prawa przez sąd drugiej instancji, bez wnikliwego wgłębiania się w merytoryczną analizę trafności orzeczenia (postanowienia SN: z 10 stycznia 2003 r. V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49; z 7 października 2010 r., I CSK 189/10; z 28 lipca 2011 r., I CSK 77/11), o wyraźny i istotny błąd z zakresu prawa procesowego lub materialnego, który może mieć wpływ na wynik sprawy (postanowienie SN z 26 kwietnia 2012 r., II CSK 640/11). Wywód przedstawiony przez powoda w tym zakresie jest niezasadny, ponieważ, jak wskazano już wyżej,

sąd cywilny w procesie o naruszenie dóbr osobistych skazanego nie jest władny oceniać, czy dyrektor zakładu karnego, odmawiając przyznania skazanemu określonego w przepisach k.k.w. uprawnienia, działał zgodnie z prawem czy bezprawnie.

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.). Z uwagi na sytuację materialną powoda, która uzasadniała zwolnienie skarżącego w całości z opłaty od skargi, Sąd Najwyższy postanowił nie obciążać powoda kosztami postępowania cywilnego (art. 102, art. 108 § 1, art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. O kosztach pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym orzeczono natomiast na podstawie § 8 pkt 6 w zw. z § 4 pkt 2 i 3 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. z 2024 r. poz. 764).

SSN Kamil Zaradkiewicz

[M.O.]

[r.g.]